

Даринка ПАЧЕМСКА

ТИТО ЗА МАКЕДОНИЈА (1928 — 1944)

Србијанската хегемонистичка буржоазија на чело со дворската клика, која целата работничка класа ја стави надвор од законот, која заведе крвав терор над работниот народ, остварува отворена **генералско — фашистичка диктатура**...

...Со ова разбојничко убиство во таканаречената Народна скупштина дворската клика му дава до знаење на работниот народ од сите нации, како на хрватските селани, кои бараат намалување на данокот така и на српските селани, кои бараат укинување на лихварските долгови, дека секој нивни обид за остварување на своите цели и барања ќе го **задуши во крв**. Со овие убиства таа клика дава сигнал за **објава на генералско-фашистичката диктатура и за проширување на ре, жимот на масовни политички убиства**, кој веќе подолго време владее во Македонија, на целата земја...

(Од „Прогласот на Месниот комитет на Комунистичката партија и Месниот комитет на Комунистичката младина“, Запреб 20/21 јуни 1928. Јосип Броз Тито, Собрани дела кн. 1, Скопје 1978, с. 137).

... Македонија секогаш била слабо место во нашата работа, но во последно време и таму постигнавме големи успеси. Тука успеавме да создадеме нови и да ги реорганизираме нашите стари организации и да одржиме партиска конференција. Во Македонија формиравме иницијативни и антифашистички комитети кои работат заедно со Земјоделскиот сојуз. Особено другарите добро работат во градовите Велес, Скопје и др., и таму успеавме исто така да активираме мнозина стари членови, па може да се рече дека во Македонија се постигнати добри резултати...

(Од „Информативниот извештај на другарот Валтер за ситуацијата во Југославија“ — Записник од партискиот собир на југословенскиот сектор од 10 февруари 1936 година. Јосип Броз Тито, Собрани дела, кн. 3, Скопје 1978, с. 3).

... Сега во сите покраини во Југославија постојат партиски организации што се поврзани со раководствата. Само во Македонија оваа работа уште не е средена, иако постојат месни организации кои, меѓутоа, не се поврзани ни меѓусебно ниту со покраинското раководство. Условите таму се добри, но нема раководен кадар од самата Македонија. Неопходно е ова прашање што побргу да се реши...

(Од „Извештајот на Валтер до Георги Димитров“, генерален секретар на ИК КИ, од 8. VII 1938 г. Испратен од Париз во Москва, Јосип Броз Тито, Собрани дела, кн. 4, Скопје 1978, с. 76).

... Во Македонија во неколку места постојат организации, но нема покраинско раководство. Другарите од Македонија не престајно молат да им испратиме неколку способни другари што ќе ја раководат партиската работа во Македонија. Ова прашање е многу тешко да се реши зашто кај нас се чувствува недостиг од раководни кадри од редовите на самите Македонци. Но бидејќи оваа покраина е многу важна и бидејќи во неа условите се поволни, ние ќе мораме да повлечеме од Шпанија еден или двајца другари за работа во Македонија...

(Од „Извештајот за Партијата“ (од Валтер, Југославија) — пишувано во Москва во почетокот на септември 1938, Јосип Броз Тито, Собрани дела, кн. 4, Скопје 1978, с. 109).

... Во Македонија минатата година е создаден Народен фронт, но тоа не беше цврсто. Овдека дојде и до формална спогодба меѓу приврзаниците на другите демократски партии и нас, но бидејќи тоа беше само работа на врвовите, а бидејќи некој почнал да шири гласишта дека за таа спогодба, божем, било јавено преку Радио Москва, некои претставници на другите партии се уплашиле и ја откажаа спогодбата. Воопшто условите за создавање Народен фронт во Македонија се добри, иако и тука, како и во Војводина, на тоа му пречи околноста што водачите на здружената опозиција гледаат на Македонија како на српска покраина...

(Од „Извештајот за Народниот фронт“, пишуван во Москва во почетокот на септември 1938 г., Јосип Броз Тито, Собрани дела, кн. 4, Скопје 1978, с. 125).

... По окупацијата на Албанија од страна на италијанските трупи, Југославија се најде во слична положба како Чехословачка по окупацијата на Австрија од страна на германските трупи, т.е. од сите страни е опкружена од непријатели кои само чекаат момент да ја распарчат.

Италијанските фашисти ги привлекува особено плодната Македонија и Косово каде што се наоѓаат најголеми рудници на бакар и други рудници. Нивната тактика може да се проследи...

... На Македонија ѝ се заканува иста опасност. Италијанските фашисти сакаат таму да ги искористат своите бугарски сојузници да предизвикаат немири и да организираат испад и на тој начин да подготват ситуација за нивните натамошни освојувања во овој дел на Балканот. За таа цел, пак, е основана македонска терористичка организација ВМРО и ќе добие полна поддршка од италијанските фашисти...

(Од статијата „По опкружувањето внатрешен распад“, напишана кон крајот на април 1939 г., Јосип Броз Тито, Собрани дела, кн. 4, Скопје 1978, с. 230).

... Се констатира дека ЦК КПЈ до денеска не му посветил доволно внимание на обновувањето на врските со Македонија и на обновувањето на организациите во таа многу важна покраина. Со оглед на тоа дека во Македонија се чувствува особено силно национално угнетување и во врска со меѓународните настани, претставува погоден терен за пропаганда на разни империјалистички сили, а во прв ред на Италија, потребно е КПЈ да ѝ посвети на таа покраина особено внимание и што побргу да поработи на реорганизацијата на КП во Македонија, врз мобилизацијата на широките слоеви на угнетените народи на Македонија во борбата за секојдневните потреби, за слобода и рамноправност...

(Од „Резолуција на Советувањето“ — напишана во почетокот на јуни 1939 г., Јосип Броз Тито, Собрани дела, кн. 4, Скопје 1978, с. 255—256).

... И денес кога во екот на рушењето на целиот версајски систем, бугарската и српската реакција воинствено и провокаторски се натпреваруваат дали Македонија треба да биде украс на бугарската или југословенската круна затоа сега мораме посилено од кога и да е да им довикнеме на тие потпалувачи на војната дека Македонија не е ни српска ни бугарска. Македонија, таа угнетувана земја, во која под српската национална хегемонија со години страда македонскиот слободољубив народ, подвргнат на најсуров терор, глад, однародување и ограбување, таа со крв натомена земја, не е тука за тоа да служи како украс на нечија кралска круна, ниту да биде мираз на српската или бугарската буржоазија, туку да биде ослободена од секако национално угнетување. Македонскиот народ се бори за своето национално ослободување и во таа борба досега дал тешки и крвави жртви. Нему, како и на сите други уг-

нетени народи, не може никаква реакција да им ја задуши волјата за слобода ни да го уништи неговото право на самоопределување, право сам да управува со својата судбина. Никакви права над Македонија немаат ни бугарската ни српската буржоазија...

(Од статијата напишана во почетокот на декември 1940 година под наслов „Balkanski ratni provokatori — Bugarska, srpska i hrvatska reakcija o Makedoniji“, Josip Broz Tito, Sabrana djela, tom šesti, Beograd 1979, s. 87).

... Народите на Бугарија и Југославија не смеат да дозволат да дојде до тој меѓусебен колеж заради нова поделба на Македонија, која стенка под големосрпското и грчкото угнетување за да прејде потоа под исто такво угнетување од страна на бугарските империјалисти или, што веројатно и би се случило, во таа братоубиствена борба да ја загубат својата независност и бугарскиот народ и југословенските народи и заедно со македонскиот и другите народи на Балканот да паднат под јаремот на големите империјалистички угнетувачи.

Македонците не се ни Срби, ни Бугари, ни Грци; тие се Македонци. Како посебен народ имаат право на самоопределување до отцепување, имаат право на своја слобода и самостојност, како и сите други народи на Балканот. Под водството на комунистите на Македонија македонскиот народ води борба за своите права и своето ослободување. Според тоа, народите на Југославија, Бугарија и Грција не смеат да допуштат да бидат соучесници во вината за угнетувањето и уништувањето на македонскиот народ што ги спроведува буржоаската реакција на тие земји. Напротив, народите на Југославија, Бугарија и Грција мораат заеднички со македонскиот народ да се борат за неговото потполно ослободување од југословенскиот, грчкиот или бугарскиот јарем. Комунистичката партија на Југославија и Комунистичката партија на Грција треба да застанат на чело на ослободителното национално движење на македонскиот народ за негово ослободување и обединување. Бугарските комунисти треба да водат борба против обидите на своите империјалисти на јоската да го подјармат македонскиот народ и со таа намера да го турнат бугарскиот народ во војна на страна на силите на јоската за да вади за нив костени од огнот.

Доколку постојат неправди нанесени со Версајскиот мировен договор на бугарскиот народ, тие не можат праведно да се решат со воен колеж и меѓусебно истребување на бугарскиот, грчкиот и југословенскиот народ на Балканот, а да не е во интерес на империјалистичките војувачки полеме сили. Бугарските и југословенските комунисти решително стануваат

против империјалистичките апетити на своите буржоазии и против секој обид на тие буржоазии народите на тие земји да ги вплетат во оваа империјалистичка војна; комунистичките партии на Југославија и Бугарија бараат национална слобода на македонскиот народ, се борат за неа и решително се противставуваат на секое натамошно поробување на народот на Македонија. Собирајќи ги сите прогресивни и вистински патриотски елементи на македонскиот народ во борбата за негова рамноправност и слобода, комунистичките партии на Југославија, Грција и Бугарија на чело на тоа национално ослободително движење треба да водат упорна борба против разните терористички банди како што се михајловистите, српските четници, македонските предавници од редовите на македонската буржоазија и други агенти кои работат во интерес на странските империјалистички сили; треба да водат упорна борба против сите оние реакционерни елементи на македонската буржоазија кои се во служба на италијанскиот или некој друг империјализам, откривајќи ги пред македонскиот народ нивните вистински цели. Македонскиот народ може да ги извојува своите права само заеднички со другите народи на Југославија, Бугарија и Грција на чело со комунистичките партии во борбата за мир, за независност, за слобода, демократските права на работниот народ, за националните права и слобода на сите угнетени народи, особено на Југославија. . . .

(Од статијата на другарот Тито пишувана во почетокот на јануари 1941 г. зачувана во ракопис под наслов „Protiv proširenja rata na Balkanu — za slobodu i ravnopravnost makedonskog naroda“, Josip Broz Tito, Sabrana djela, tom šesti, Beograd 1979, s. 130 — 132).

... Македонија исто така ја доживеа таа несреќа да ја делат меѓу себе неколку освојувачи од гелемосрпското угнетување таа се најде под бугарски, а делумно и под италијански јарем. Бугарската реакционерна капиталистичка клика го прави исто она што го правеше и гелемосрпската со македонскиот народ. И бугарските освојувачи не му го признаваат правото на македонскиот народ, и тие го пропонуваат и со сите сили работат на негово однародување. Секаде во Македонија се воведува бугарски јазик. Бугарските освојувачи го пљачкаат македонскиот народ исто онака како и германските и италијанските империјалистички прабливици. Задачата на македонските комунисти е да ги соберат народните маси во борбата против насилното припојување и делење на Македонија, а за слободно национално определување на македонскиот народ и за негова национална независност и слобода. . . .

(Од заклучоците на Мајското советување во 1941 година, напишани во јуни 1941 година од другарот Тито под наслов: „Savjetovanje komunističke partije Jugoslavije“, Josip Broz Tito, Sabrana djela, tom sedmi Beograd, 1979, s. 34).

Драги другари,

Постапката на „Стариот Бугарин“ (Методи Шаторов Шарло), кој беше одговорен пред ЦК КПЈ за работата во Македонија, се покажа не само антипартиска туку и контрареволуционерна.

1. Тој го саботираше издавањето на прогласот на ЦК КПЈ и зазеде национал-шовинистички став.

2. Тој ги прекина сите врски со ЦК КПЈ по окупацијата и не се одсва на позивот да дојде со извештај во ЦК. Не само тоа, тој не сметаше за потребно ни да го образложи тој свој прекин.

3. Тој зазеде непријателски став спрема другарите Срби, зазеде став кој по ништо не се разликува од ставот на македонската реакционерна буржоазија.

4. Тој ја запостави својата партиска активност сега кога е должност на Партијата да ги развие сите свои сили во борбата против окупаторот, а за помош на СССР.

5. Тој ги игнорира сите партиски правила во поглед на внатрешно партиските односи и дисциплина.

Според тоа, ЦК КПЈ сета оваа негова постапка ја смета антипартиска и контрареволуционерна и поради тоа го симнува од неговата должност член на ПК за Македонија и го исклучува од Партијата.

Другари,

ЦК реши да испрати кај вас еден или двајца другари, но додека тоа биде сторено, ние ги ставаме пред вашата организација следните задачи:

1. Во врска со нападот на фашистичките банди на Советскиот сојуз целата наша Партија, вклучувајќи ја и вашата организација, треба да врши сестрана саботажа против окупаторот:

а) да се рушат железниците; б) да се уништуваат транспортните возови; в) да се пали и уништуваат воен материјал и животните намирници кои се определени за окупаторите, а за борба против СССР; г) да се врши саботажа во фабриките и рудниците. Рудниците по можност да се уништат; д) да се кинат и пресечуваат телефонските, како и телеграфските

жици, и тоа непрекинато, бидејќи со тоа се кочи сообраќајот и движењето на непријателските групи и материјалот. Да се уништува сè — сè што служи на окупаторите и непријателите на СССР. Во тие непријатели спаѓаат и бугарските окупатори. Тоа не е само наша одлука, туку одлука и на „Деде“ (Коминтерна) одозгора. Секоја саботажа на извршувањето на тие задачи повлекува зад себе не само исклучување од Партијата туку и многу потешки казни.

2. Скоро во сите покраини на Југославија, а особено во Србија, Црна Гора и Босна, се организирани партизански одреди за борба против окупаторите и за вршење диверзии. Тие партизански одреди веќе водат борба со успех. Пред вас ставаме задача, веднаш да пристапите кон организирање на партизански одреди во кои можат да влезат сите оние кои се расположени да се борат против окупаторот и кои сакаат да ја помагаат борбата на СССР, бидејќи тоа е и наша борба. Постапете веднаш по овие директиви.

Другарски ве поздравува за ЦК КПЈ, Тито.

(Писмо упатено до ЦК КПЈ за Македонија, напишано на 24 јули 1941 година, „Pokrajskom komitetu za Makedoniju“, Josip Broz Tito, Sabrana djela; tom sedmi, Beograd 1979, s. 58 — 59).

Македонскиот ЦК го откажа одржувањето на врските со нас и се поврза со КП на Бугарија веднаш во почетокот на окупацијата на Македонија. Шарло (Методија Шаторов) не сакаше да дојде на трикратниот позив на ЦК во Белград на седница за да се претресе стапанието за Македонија. Обил да го раздели прогласот на ЦК КПЈ со повикот на акција, даде иницијатива да се прелат сето оружје на властите и зазеле став за советска Македонија и чекање на првената војска. Спрема српските другари во Македонија зазеле неправилен став. Шарло вели кампања кај членството против раководството на КПЈ и секретарот, наречувајќи го англофилски поради тоа што во Прогласот рекол дека Југославија е поробена.

Исправивме делегати во Македонија и во Софија. Бугарскиот ЦК на Партијата го подржува Шарло и вели дека Македонија е припоена кон Бугарската КП по налог на Коминтерна. Ја сметаме неправилна ваквата постапка на ЦК на бугарската партија. Ние го исклучивме Шарло од Партијата поради саботажата на акциите, поради грубото кршење на дисциплината, поради кампањата против раководството, поради националниот шовинизам итн.

Во Македонија до денес нема никакви акции и партизански одреди поради ваквиот злосторнички став.

Ние го праќаме нашиот делегат да ги организира партизанските одреди, акции и понатамошната работа, а виновниците ќе ги ставиме пред нашиот воен партизански суд. Ве молиме јавете ни дали е точно дека КП во Македонија навистина е припоена кон бугарската по ваша наредба. Сметаме дека тоа не е добро, бидејќи бугарската партија е слаба со акциите и врските, бидејќи нејзините врски се разбиени.

Валтер

(Телеграма до Коминтерната, напишана на 4 септември 1941 година: „Za djedu (Izvršni komitet Komunističke internacionale), Josip Broz Tito, Sabrana djela, tom sedmi, Beograd 1979, s. 114).

... Додека во целата земја се водат жестоки борби со окупаторите, Македонија мирува, таму непријателот слободно шета, се чувствува сигурен, бидејќи никој не му пречи. Зошто е тоа така? Каде се причините за тоа? Причините се во саботерското држење на некои раководни луѓе од ПК за Македонија, кои свесно ги саботираат директивите на ЦК КПЈ. Главниот човек од Македонија, стариот Шарло (Методија Шаторов) го уништи прогласот на КПЈ во кој се повикува членството на борба и акција. Стариот Шарло направи груба политичка прешка што во сегашната етапа заведе курс на создавање советска Македонија, наместо да се организираат сите родољубиви сили во борбата против фашистичките освојувачи; тој издаде директива да се предаде оружјето во рацете на непријателот, а народот да остане голорак, со што е направено предавство на интересите на народот. Зошто вие сега немате оружје? Затоа што го предадовте, наместо да го задржавте и водевте борба против омрзнетите освојувачи, како и сите народи на Југославија. Тој одби да одговори на повикот на ЦК на нашата Партија и да дојде во Белград за да се претресе прашањето на македонската организација, тој без наше знаење отиде во Софија и таму издејствувал божемно припојување кон бугарската партија, за што ние до денес немавме ни поим, тој води кампања против раководството на КПЈ и најподло го клевети. ПК на Македонија не организирал никакви акции и саботажи, не го изврши она што го бараше Коминтерната, туку свесно ги саботираше тие акции и сакаше со бекство во Софија да се извлече од нашата контрола. Тие луѓе го чекаа доаѓањето на Црвената армија, гледаат мирно како тинат и крварат прекрасните советски луѓе. Тие сонуваат за тоа да дојде Црвената армија и да им ја донесе власта на тепсија. Ставот на некои другари од раководството во Македонија спрема српските другари не е правилен, во него има национален шовинизам кој е недопустлив во редовите на КП.

Ете поради сето тоа ние го исклучивме Шарло од Партијата, а целото раководство го сменивме, за кое нешто ја известивме и Комунистичката интернационала и братската бугарска Партија.

Другари Македонци, ние повторно испраќаме кај вас наш повереник со полномошно да го спроведе нашето писмо, да организира партизански одреди и други акции. Бараме од вас да ги прифатите неговите мерки и да ја поддржите неговата работа. Кренете сè што е чесно и што сака да се бори против фашистичките освојувачи и нивните бугарски агенти. Впрегнете сè во работа и надокнадете го она што сте го пропуштиле не по ваша кривица, туку по кривица на неколку саботери. Нашиот повереник има полномошно да организира оперативно раководство од кое вие ќе треба да примате директиви, додека не дојде одлука од КИ преку нас за вашето прашање.

Старото раководство нема веќе никакви права. Оние исклучувања што ги направи тоа, ние ги поништуваме и му даваме задача на повереникот да организира комисија која ќе ја испита одново кривицата на исклучените другари.

Другари Македонци, во бој? Немој да дозволите да ве спречуваат во вашите акции. Организирајте партизански одреди, рушете ги мостовите, железниците, телеграфите, уништувајте ги сите воени објекти, уништувајте ги германските окупатори кои поминуваат низ Македонија, уништувајте ги нивните бугарски агенти, уништувајте ги издајниците и саботерите! Ваша должност е да ја поткрепите херојската борба на советскиот народ, да ја поткрепите борбата на останатите народи во Југославија, кои се дигнаа на востание против угнетувачот. Вклучете се во редовите на народните партизани на Југославија, кои ја пишуваат славната страница во историјата на нашата Комунистичка партија и на сите народи на Југославија.

Смрт на фашизмот — Слобода на народот!

(Од писмото до членовите на КП во Македонија, пишувано на 6 септември 1941 година: „Članovima komunističke partije u Makedoniji“, Josip Broz Tito, sabrana djela, tom sedmi, Beograd 1979, s. 117 — 118).

Драги другари, случајот со македонската организација ни даде повод да се обратиме до вас со ова писмо, бидејќи сметаме дека до извесен степен и вие сте одговорни за тоа што се случи во македонската организација. Раководството на ПК во Македонија ги оправдува своите постапки со тоа што, божем, го уредило припојувањето на македонската организација со вас и дека Коминтерната преку вас го потврдила тоа припоју-

јување. Ние ја сметаме оваа постапка сосема неправилна, бидејќи по тоа прашање требаше со нас да разговарате и оваа работа заеднички да се уреди....

... Сметаме дека не беше правилно од ваша страна што не се поврзавте со нас, што го решаавте прашањето на македонската организација без нас, што уште и сега му давате поддршка на Шарло. Тоа прашање можело да се реши другарски, без потреси во таа организација. Зарем фашистичките освојувања можат да бидат повод за проширување на една братска комунистичка партија, а не потребата од вистинска, успешно организирана народна борба, добри врски и континуитет во работата?

Ние повторно се обраќаме на членството на Македонија со објаснување на целиот овој немил случај и праќаме повереник да образува и ново оперативно раководство и организира акции и партизански одреди во Македонија.

Ние до денес не сме добиле никаква одлука од КИ по прашањето на македонската организација, затоа денес бараме разјаснување на ова прашање.

Ние сметаме дека треба да испратиме еден или двајца луѓе од ЦК заедно со нашите претставници на состанок, на кој ќе се договориме за заедничките акции и борби и кревање на востание во Македонија и Бугарија. Според потребата, ние можеме да испратиме и неколку вооружени одреди. Јавете ни го вашето гледиште по тоа прашање.

Смрт на фашизмот — Слобода на народот!

(Од писмото на другарот Тито до ЦК на БКП, пишувано на 6 септември 1941 година: „За СК Комунистичке партије Бугарске“, Josip Broz Tito, Sabrana djela, tom sedmi, Beograd 1979, s. 119 — 121).

... Сега пред вас во Македонија стои една од најважните задачи, а тоа е создавање на партизански одреди. Немојте да се збуните поради тоа што немате доволно оружје; почнете со она малу што го имате. Наскоро ќе бидеме во можност да ви дадеме едно поголемо количество оружје и муниција. Исто така ќе испратиме еден посилен одред партизани од Србија во Македонија, кој стекнал веќе големо искуство во тукашните борби. Настојувајте вашите партизански одреди да бидат составени и од Срби и од Македонци. Во своите акции нашите

партизани и диверзантски групи треба да посветат најголемо внимание на комуникациите, особено на главната линија Ниш — Софија — Скопје — Солун. Таа пруга по секоја цена треба да се држи непрекинато неспособна за промет.

За да можете да ги извршите тие задачи, за да можете да водите успешна партизанска борба и да ја засилите бројната состојба на партизаните, потребно е пред партиските организации во Македонија да ја поставите таа задача како најважна. Но морате строго да внимавате Партијата да не се стопа со партизанските одреди и да не ја заборава својата задача — политичкото раководење со целото движење во Македонија. Партиските организации мораат да останат на теренот каде и понатаму ќе ја развиваат својата сестрана работа. Еден одреден број партијци треба да се испрати во партизанските одреди било како командири и полит. комесари било како раководители на штабови. Морате да организирате еден Главен штаб на народноослободителните партизански одреди за Македонија, кои ќе раководат со сите акции на партизаните и во кој ќе влезат најмалку два члена на Покраинскиот комитет. Во штабот треба да бидат луѓе кои ги познаваат воените работи. Ако немате добри офицери, тогаш земете некој другар кој бил во Шпанија или барем добар подофицер. Одредите се создаваат вака: од најмали единици — десетини—вод—чета—баталјон—одред—група на одреди. Најмала авторитативна единица е четата. Во секоја чета мора да има полит. комесар, а во водот делегат на полит. комесарот.

Ние почнавме со издавање на нашиот лист „Борба“, како партиски орган, кој излегува 3 пати неделно. Ќе настојваме да се префрла една извесна количина во Македонија. Обезбедете дописи за тој наш лист. Ви го праќаме другарот Јордан Орце, кој е спасен од робија со останатите другари. Го праќаме на располагање и препорачуваме да го кооптирате во раководството. Останатите другари Македонци засега остануваат тука, а кога ќе формираме одред за Македонија, ќе ги пратиме кај вас во Македонија.

Смрт на фашизмот — Слобода на народот!

Тито

(Од „Писмо Централног комитета КПЈ Покраинском комитету КПЈ за Македонију“ (октобар 1941 године), Историјски архив КПЈ, том VII, Београд 1951 с. 55).

... Неодложно воспоставете врска меѓу окружниот комитет во источна Србија и ПК за Македонија. По сите заеднички прашања овозможете координација на акциите и работата во-

општо. Пренесете ги во Македонија нашите искуства од партизанската борба и дадете им помош во организирањето на партизанските одреди и акции таму каде за тоа постојат услови. Прашањето за кадрите во Македонија е едно од најгорливите прашања во Македонија, бидејќи без кадри не можат да се извршат така крупни задачи. Должност на споменатите наши организации во тоа е да им притекнат на помош на партиската организација во Македонија. Ако треба, нивна должност е да одвојат еден број вешти партизани и добри партијци и да ги испратат во Македонија на работа и за покренување акции...

(Од писмото на ЦК КПЈ до Благоја Нешковик од 27 јануар 1942 година: „Za Mihajla (Blagoja Neškovića)“ Josip Broz Tito, Sabrana djela, tom osmi, Beograd 1979, s. 141).

...Македонци!

Вие сте биле со децении угнетувани од великосрпската хегемонија. Вие патевте поради суровите прогони на големосрпските жандарми и четници. Уништувани и мачени, вие чезнавте за својата слобода. Лукавиот германски фашистички освојувачи ги искористи тие ваши оправдани тежненија и со помош на бугарската империјалистичка клика на чело со Германецот Борис, тој сака да ве искористи против ослободителната борба на останатите народи на Југославија, кои водат јуначка борба против омразнетиот фашистички окупатор и неговите домашни слуги, Недиќ, Печанац, Павелиќ итн., кои водат борба против оние исти жандари и четници кои ги убивале вашите синови.

Македонски народе!

Веќе една година откако сите поробени народи на Југославија водат борба на живот и смрт против окупаторите, водат борба за своја слобода и независност. Фашистичките освојувачи подеднакво се непријатели на слободата и независноста на сите народи, па и на тебе македонски народе. Затоа, крени востание против окупаторот и рамо до рамо со останатите народи на Југославија, бори се за вистинска слобода, поведи вооружена борба против омразнетите фашистички освојувачи и нивните слуги. Руши ги мостовите, пругите и рудниците, уништувај го сето она што служи на непријателот и неговата освојувачка војна. Во борба македонски народе! Рамо до рамо со останатите народи на Југославија ти ќе ја освојуваш својата вистинска слобода...

(„Из Прогласа ЦК КПЈ и Врховног штаба поводом 27 марта 1942 године“, Историјски архив КПЈ, том VII, Београд 1951 с. 104).

... Правилното разбирање на целите и карактерот на Народноослободителната борба и улогата на нашата Партија дава широки можности и на вас, партиската организација во Македонија, да ги соберете околу себе и да ги врзете за своето раководство сите работни маси и целиот македонски народ во борбата за слобода на македонскиот народ, бидејќи токму тој став на нашата Партија по националното прашање ги опфаќа сите тежненија на работните маси и народи и овозможува како решавање на националното прашање така и на идните проблеми во интерес и во корист на народот.

Вам, другари, мора да ви биде јасно дека Народноослободителната борба е изразита форма низ која се решава прашањето за опстанок, слобода и независност на сите народи, па се разбира и на македонскиот. Преку учеството во денешната борба против фашизмот се гледа политичката зрелост на масите, спремноста на одделни народи да ја извојуваат својата национална слобода и да си обезбедат потполн национален развој во иднина. Ова учество воедно е и мерило за нашата Партија и нашите партиски организации за нивната организационо-партиска јачина, за политичкото влијание и поврзаноста со масите. Фактичката положба на развојот на настаните покажува дека нашата Партија одговорила на својата задача во сите краеве на Југославија, освен во Македонија каде овој процес оди со големо закаснување.

Прашањето за обезбедување на самостоен развојот по војната на сите народи (се разбира и на македонскиот) и прашањето за обезбедување на идниот мир не може ни да се замисли без братството на народите и нивната рамноправност. Само под тие услови прашањето за самоопределување може да има реална смисла. Во денешните услови на војната и вооружената борба против фашистичките освојувачи за уништување на фашизмот, единството на слободуљубивите, угнетените и поробените народи (не само во Југославија), поврзани со фронтот на отечествената војна на Советскиот Сојуз и активно учество на овие народи во борбата, е гаранција за победата и остварувањето на слободата на сите народи, на нивната братска заедница, потполно оневозможување на националното угнетување и гаранција за нивните национални права и рамноправност.

Поставувањето на прашањето за „автономија“ или „можни специфични услови“ отпаѓа од рамките на нашиот став и линија и оние кои го потегнуваат тоа прашање, всушност, во крајна линија се изедначуваат со оние кои, поради името Југославија, го изолираат македонскиот народ од единствената борба на сите народи на Југославија.

Прашањето за Југославија не се поставува денес како **прашање на режимот** на бивша Југославија (каков карактер доброволно или не, или објективно тенденциозно, некои Македонци сакаат да му дадат), туку како прашање на заедничката борба за ослободување на сите народи и по завршената војна (по извојувањето на победата над фашизмот, непријател на слободата и независноста особено на малите народи) на братско заедничко уредување и живот. Низ братството во борбата за слобода на сите народи (и не само на Југославија) се кове братството на идната слога на народите, нивната подобра иднина, заснована не на старото уредување на национална омраза, судири, угнетување, однародување, ропство, беда, плачкање итн., туку врз односи на братска слога и рамноправност на народите. Носител на тие мисли и на нејзиното претворање во дело е нашата Комунистичка партија на Југославија....

... Промената на партиското име, кое ви се чини како причина за отуѓување на масите од нашата Партија, всушност нема ништо да промени, туку ќе значи опортunistичко отстапување пред непријателите или идните угнетувачи на македонскиот народ и на скриените или отворени агенти на фашизмот. Вие не смеете да се плашите отворено да го истакнувате делото на нашата Партија, нејзиниот став и нејзината денешна улога, како и сè она што работеше порано нашата Партија против кого и како се борела. Напротив, истакнувањето на сето тоа уште повеќе ќе ве зближи и поврзе со работните маси и народот на Македонија.

Прашањето за националното осамостојување на партиската организација во Македонија не може да се постави без јаки, цврсти, проверени е верни партиски кадри, со масовно влијание на масовните партиски организации способни да раководат со националното движење во Македонија. Промената на името на Партијата и тука ништо не менува, напротив. Колебливите, малограѓанските и опортunistички настроените елементи со уште нејасни и неправилни ставови по општите политички проблеми (а со тоа пред сè несигурни за снаоѓање во конкретната ситуација) ќе се обидуваат постојано да ја потчинат организацијата (младото и неискусно членство) и ќе ги наведуваат чесните партијци да наседнат на туѓите и штетни влијанија. Без цврста единствена партиска организација и контрола, тие би ја свеле партиската организација на збир на разни политикантски и фракционерски групации, изолирани од масите и народот. Тоа го покажа неодамнешното ваше искуство.

„Последниот став во македонското прашање“ (како што се изјасни другарот Љуба), значи, императивно налага апсолутно остварување на единството на сите слоеви (работници, селани, чесна интелигенција), целокупниот македонски народ за вооружена борба против фашизмот, против германските и

италијанските завојувачи и окупатори и нивните сојузници и слуги. Ве предупредуваме дека не смеете никако да го изгубите од вид главниот непријател на кого треба да биде насочена острицата на нашите акции и главниот удар. Исто така не смее, поради страпливост или скриено издајничко расположение кај извесни бивши водачи на граѓанските партии и политичари и нивните одрекнувања од учеството во борбата од какви било причини, тоа да се смета и расположение на нивните бивши политички приврзаници. — Тоа остварување на единството во борбата не е само политички став и потреба, туку и должност и обврска на македонскиот народ да се придружи на напредните сили за одбрана и спас на човештвото од фашизмот. Во таа борба доаѓа до израз раководната улога на нашата Партија, како единствена политичка партија, која им укажа правилен пат и правец на народите на Југославија во времето на потполното предавство на земјата, распаѓањето на државата и која денес успешно раководи со таа борба, убедила дека народите на Југославија ќе ја решат во своја корист, создавајќи ги низ неа темелите на својата утрешна, во суштина нова заедница.

Покраинскиот комитет на нашата Партија за Македонија мора да преземе одлучни мерки за зацврстување на партиската организација и нејзиното чистење од сите нездрави елементи, со курс на воведување во Партијата здрави, чесни и борбени работници, селани и чесна интелигенција, кои се подготвени за Партијата и за својот народ да ги поднесат сите тешкотии на работата и борбата. Покраинскиот комитет мора да изврши мобилизација на своето членство, кое мора да биде подготвено да го изврши секој налог на Партијата или да се однесува на работата во партиската организација на теренот или во одредот, вооружените акции итн. и истовремено да врши доброволна мобилизација на сите патриоти, почнувајќи за ситни саботажки до вооружени борби...

(Од „Писмо Јосипа Броза Тита Покраинском комитету КПЈ за Македонију од 16 јануара 1943 године“, Историјски архив КПЈ, том VII, Београд 1951, с. 190 — 192).

... Еден од многу значајните факти е тоа што нашите партизански сили во Македонија, во последно време, постигнаа знатни успеси и по втор пат го зазедоа Кичево, Дебар и така создадоа услови за уште посилно развивање на партизанското движење во Македонија. Партизанското движење во Македони-

ја е тесно поврзано со партизанското движење во Албанија и Грција и во исто време се јавува како сериозна поддршка во развивањето на партизанското движење во самата Бугарија...

(Од „Извештајот на Јосип Броз Тито на Второто заседание на АВНОЈ“, Јосип Броз Тито, Борбата за ослободувањето на Југославија 1941 — 1944, Скопје 1950 с. 152).

... Топло го поздравувам Првото заседание на АСНОМ. Преку Вас, слободните пратеници на македонскиот народ, го поздравувам целиот македонски народ, кој рамо до рамо со останатите народи на Југославија се дигна со оружје в раце против окупаторот и неговите помагачи за своја слобода и за слободата на сите народи на Југославија. Фактот што за прв пат по долги векови робување се одржува заседание на слободното македонско собрание на кое Вие, пратениците на македонскиот народ, слободно ќе одлучувате за судбината на својот народ, навистина е историски настан не само за македонскиот туку и за сите народи на Југославија. Со својата сопствена херојска борба и со братската борбена помош на сите народи на Југославија, македонскиот народ поставува неразрушливи темели на својата слобода и рамноправност. Тоа е наедно уште едно сведоштво дека нова Југославија останува верна на начелото за полна рамноправност на сите нејзини народи. Затоа, Првото заседание на АСНОМ уште повеќе нека го зацврсти братството меѓу нашите народи и уште повеќе нека ги мобилизира силите на македонскиот народ во заедничката борба на нашите народи против варварските угнетувачи.

На живее слободна и рамноправна Македонија во Демократска и федеративна Југославија.

Претседател на Националниот комитет
Маршал Тито

(Првом заседању Антифашистичког собрања народног ослобођења Македоније, Историјски архив КПЈ, том VII, Београд 1951, с. 336).